

10.11.2020

MAASEUTUPOLITIIKAN NEUVOSTO (MANE)

Aika: Tiistaina 10.11.2020 klo 9.00-11.00

Paikka: Etäkokous Skypen välityksellä

Paikalla: Jari Leppä, pj.
Christell Åström, pääsiht.
Elina Auri
Ann-Sofi Backgren
Satu Haapaniemi
Tarja Haaranen
Jyrki Haataja
Sampo Juhajoki
Hanna-Mari Kuhmonen
Anne Knaapi
Aino Koskinen
Kari Latvus
Anne Laitinen
Tapani Mattila
Toivo Muilu
Marko Mäki-Hakola
Jarkko Huovinen
Erkki Mäntymäki
Ari Niiranen
Salka Orivuori
Ilkka Pekkala
Asko Peltola
Marko Pukkinen
Satu Rantala
Petri Rinne
Mikko Rissanen
Kimmo Tiilikainen
Janika Tikkala
Tapani Veistola
Taina Vesanto
Anne-Mari Välikangas

Sihteeristö: Antonia Husberg, kokous-siht.
Mari Kattilakoski
Auli Sihvola
Emilia Osmonen
Julia Pelin
Päivi Töyli
Taina Väre

Esittelijät: Katri Haila
Timo Hirvonen
Petri Kahila
Kaisa Kuukasjärvi

1. Kokouksen avaus

Avauspuheenvuorossaan maa- ja metsätalousministeri, puheenjohtaja Jari Leppä toi esille valtioneuvoston selonteon Suomen kestävästä kasvun ohjelmasta (VM/2020/240).

Puheenjohtaja totesi, että selonteko sisältää ohjelmallisia ja taloudellisia mahdollisuuksia maaseutujen näkökulmasta, eritoten biokaasun edistämisen ja laajakaistarakentamiseen liittyvien toimenpiteiden kautta. Puheenjohtaja kertoi, että maaseudun kehittämiseen on tulossa reilu 200 miljoonaa euroa kahden miljardin euron kokonaisuudesta.

Puheenjohtaja totesi, että valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma (jäljempänä VLJS) on tärkeä kokonaisuus, jonka tavoitteena on taata kaikkialla Suomessa saavutettavuuden. Se vastaa työnteon, yrittäjyyden ja asumisen tarpeisiin. Ministeri huomautti, että kokonaisuudessa on tärkeää huomioida maaseutualueiden lähtökohdat ja toteuttaa toimia siitä näkökulmasta. VLJS linkittyy kestävästä kasvun ohjelmaan, jossa energiapuolella tärkeä osa.

Puheenjohtaja korosti, että tulevia arviointituloksia on syytä hyödyntää asetettavan Maaseutupolitiikan neuvoston toiminnan kehittämisessä. Puheenjohtaja toivoi vilkasta keskustelua arvioinnin tuloksista sekä evästyttä seuraavan MANEn tehtäviin ja rakenteeseen.

Lopuksi puheenjohtaja kannusti kaikkia MANE-jäseniä vastaamaan Euroopan komission kuulemiseen maaseudun tulevaisuudesta (Rural Vision 2040).

Puheenjohtaja totesi kokouksen avatuksi klo. 9.07.

2. Edellisen kokouksen 6.10.2020 muistion hyväksyminen

Päätös: Hyväksyttiin edellisen kokouksen muistio.

3. Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma vuosille 2021-2032 (LIITE 2)

Päätös:

Kuultiin esitys, keskusteltiin ja merkitään tiedoksi. Todettiin, että MANE-jäsenet lausuvat asiassa omissa nimissään. MANE ei lausu asiasta.

Neuvosto kuuli neuvottelevan virkamiehen, *Kaisa Kuukasjärven* (liikenne- ja viestintäministeriö) esityksen VLJS:stä, joka on ensimmäistä kertaa Suomessa laadittava kokonaisvaltainen strateginen suunnitelma liikennejärjestelmän kehittämisestä pitkällä aikavälillä. Suunnitelmassa käsitellään kaikki liikennemuodot ja se laaditaan 12 vuodeksi (2021-2032). Suunnitelmaa tullaan päivittämään hallituskausittain. VLJS on parlamentaarisisessa valmistelussa ja siitä päättää valtioneuvosto. Valmistelua on tehty vuorovaikutteisesti sidosryhmien kanssa.

Kuukasjärvi esitti valmistelun keskeiset vaiheet. Loppusyksystä toteutetaan vaikutusten arviointi ja tavoitteena on, että luonnos on lausuttavana tammikuussa 2021. Selonteko on tarkoitus saattaa eduskunnalle keväällä 2021, jonka käsittelyn jälkeen se esitetään valtioneuvostolle.

Kuukasjärvi painotti, että suunnitelmalla pyritään hillitsemään ilmastonmuutosta ja parantamaan ihmisten mahdollisuuksia valita kestäviä liikennemuotoja. Suunnitelmalla haetaan myös yhteiskunnallista tehokkuutta. Päästötavoitteisiin nähden nykytoimenpiteet kestävien liikennemuotojen lisäämiseksi ei ole panostettu tarpeeksi.

Kuukasjärvi kertoi, että perusväylänpitöön ollaan panostamassa 100 miljoonaa euroa vuodessa enemmän kuin nykyään. On nähty, että saavutettavuuden takaamiseksi

perusväylänpidon tason nostaminen on merkityksellinen. Yksityisille on esitetty 25 miljoonaa euroa vuodessa. Talousraami on olemassa ja tarvittavat panostukset saavutettavuuteen ja ilmastotoimenpiteisiin ei mahdollista liikenneverkon kehittämistä niin kuin on toivottu.

Haja-asutusalueille kohdistuvat toimenpiteet liittyvät etenkin perusväylänpidon parantamiseen, talvihoitoon ja korjausvelan pienentämiseen. Liikenneverkon kehittäminen on maltillista, mutta tahtotilaa on niin, että seuraavassa versiossa saataisiin nostettua, Kuukasjärvi totesi. Hän kertoi, että panostuksia kestäväään liikenteeseen on suunnitteilla paljon myös haja-asutusalueille. Tavoitteena on määrittää palvelutasotavoitteet. Määrittely ei ole vielä tehty. Eikä ole ohjaavaa asiakirjaa. Pyritään vahvistamaan ELY-keskusten linja-auto-runkoverkkoa ja edistää matkaketjujen yhdistelyä. Matkaketjujen toimivuuteen liittyen on havaittu, että lippujärjestelmät ovat hyvin eriytyneet. Kuukasjärvi totesi, että alempiasteinen tieverkko, joka on edellytys elinkeinotoiminnalle alueella, pidetään hyvässä kunnossa ja turvataan talvihoito.

Tietoliikenneverkkojen kehittämisen osalta liittyvät ne keskeisesti VLJS:ssä liikenteen solmupisteiden kehittämiseen. Kuukasjärvi totesi, että monipaikkainen työskentely ja ylipäänsä se, että pystymme vähentämään liikkumisen tarvetta edellyttää toimivia tietoliikenneverkkoja.

Yhteysalusliikenteen osalta Kuukasjärvi totesi, että ajankotaista on järjestämisperusteinen laatiminen, missä on havaittu puutteellista lainsäädäntöä. Yhteysalusliikenteessä määrärahat pysyvät samoissa luvuissa kuin nykyään. Kaluston ympäristöystävällisyyden ja tehokkuuden kehittäminen tärkeää. Maantielauttaliikennettä pyritään paikoittain korvata silloilla.

Kuukasjärvi kertoi, että kuljetustukea on suunniteltu jatkuvan vuoteen 2023 asti, jonka jälkeen työ- ja elinkeinoministeriö arvioi tarpeen uudestaan.

Fossiilittomasta tiekartasta Kuukasjärvi totesi, että se tulee lausunolle vuoden lopulla.

Lentoliikenteestä hän totesi, että se huomioidaan seuraavassa versiossa.

Keskustelussa todettiin, että perusväylänpidon määrärahojen nosto on koko maan saavutettavuuden kannalta tärkeä – mitä heikompia talvia on, sitä kovemmallalla tieverkosto on. Kannatettiin yksityistieverkolle pysyvämmän kohdistettavaa rahoitusta. Korostettiin saaristoliikenteen lossien korvaamisesta silloilla. Kiinteiden yhteyksien rakentaminen on todettu olevan yhteiskunnan kannalta tärkeää kahdeksassa – kymmenessä kohteessa. Lossien korvaaminen silloilla on ollut ja on kiinni ministereiden myötämielisyydestä, mistä johtuen vain yksi silta on tähän asti rakennettu. Tämä asia vaatii suunnitelmallisuutta ja tulee sisällyttää VLJS:ään. Mittavasta lisätalousarviosta huolimatta hyvät aloituskohteet eivät saaneet rahaa, vaikka sitä olisi niille riittänyt. Painotettiin, että yksittäisen ELY-keskuksen kannalta perusväylänpidon rahoituksesta ei riitä siltojen rakentamiseen. Korona-aika, monipaikkaisuuden ja kotimaanmatkailun lisääntyminen sekä vapaa-ajan asuntojen käytön monipuolistaminen vaativat saariston liikenteen kehittämistä, sitä, että yksittäisiä kohteita rahoitetaan ja rakennetaan, mikä osaltaan edellyttää suunnitelmallisuutta. VLJS:n tulisi edistää ja toteuttaa Lossit silloiksi –ohjelman toimenpiteitä. Kerrottiin, että tämä edellyttää 100 miljoonan euron rahoituksen 12 vuodelle jaoteltuna.

Korostettiin, että jos sähköautot ovat yksi hyvä vaihtoehto keskuksille fossiilittoman liikenteen saavuttamiseksi, on kaasuauto toinen maaseuduille. Kaasuautoilla pystyttäisiin vastaamaan myös lantaan liittyvään käsittelyongelmaan. Sivuvirroissa on paljon potentiaalia.

Todettiin, että yksityisteiden rahoituksen ja toimenpiteiden yhteydessä tulee ottaa huomioon myös sillat. Perusväylänpitoon tarvitaan myös investointeja, jotta maaseudun kestäviä resursseja saadaan liikkeelle.

Sanottiin, että alueiden sisäinen saavutettavuus on tärkeää ja otettu kokonaisuudessa hyvin mukaan. Toivottiin, että tämä pysyy suunnitelmassa loppuun saakka. Sopimuksellisuuden korostaminen ja MAL-sopimusten keskeinen asema suunnitelmassa ei saa asettaa alueita eriarvoiseen asemaan – tämän on huomioitava.

Todettiin, että kestäviä liikenneratkaisuja tulee hakea myös maalla. Joukkoistamisen avulla kimppekyytejä nostaa liikennepalvelut uudelle tasolle. Tätä voisi edistää osana elvytyspakettia. RRF (EU:n Recovery and Resilience Facility):ssä tulee tarkistaa joukkoliikennetuet maaseudun kannalta.

Kysyttiin, onko MANEssa ollut puhetta VLJS:stä lausumisesta. Liikenne- ja viestintäministeriöstä katsottiin ongelmallisena, että MANE lausuu neuvoston nimissä. LVM ehdotti, että kaikki jäsenet lausuvat omilla nimissään.

Kuukasjärvi kertoi, että Lossit silloiksi –ohjelmaa tullaan huomioimaan.

4. Maaseutupolitiikan neuvoston arviointi 2020

Päätös:

Kuultiin esitys, keskusteltiin ja merkittiin tiedoksi.

Neuvosto kuuli seniorikonsultti, *Katri Hailan* (Owal Group), tutkimusjohtaja, *Petri Kahilan*, (Alue- ja kuntatutkimuskeskus Spatia), tutkija *Timo Hirvosen* (Alue- ja kuntatutkimuskeskus Spatia) esitys MANEn arvioinnista. Arviointiin pohjautuen MANE kävi keskustelua tulevaisuudesta.

Arvioinnin pohjalta todettiin, että MANEn organisaatio on selkeä: neuvosto, sihteeristön valmisteleva rooli ja verkostot. Arviointisijat pitävät rakennetta toimivana. Haasteena on, miten saadaan kaikki jäsenet sitoutumaan yhteisiin tavoitteisiin. MANEn työssä on joitakin aktiivisia organisaatioita mukana ja toiminnassa on alkanut muodostua ydinporukka. Verkostoisuus on MANEn vahvuus.

Arviointi näyttää, että verkostojen välistä yhteistyötä ei ole näkynyt. Yhteistyö on jäänyt sattumanvaraiseksi. Osa verkostoista on ollut aktiivisia toiset ei. Sidosryhmien ja keskeisten henkilöiden sitoutuminen toimii kansallisella tasolla, mutta ei niinkään paikallis- ja aluetasolla. Kuntatoimijoiden keskuudessa ei niinkään tunneta MANEa ja MANEn toimintaa.

Todettiin, että MANEssa käsiteltävien teemojen kirjo on laaja. Yksin MANE ei pysty käsittelemään niitä riittävästi. On koettu, että tuodaan esille tärkeitä asioita, mutta kiireiden keskeltä on tärkeitä asioita jäänyt käsittelemättä. Esimerkiksi ympäristön muutokset vaativat nopeaa reagointikykyä.

Poikkihallinnollisuus vaatii aikaa. MANE on onnistunut sovittamaan yhteen sektoripolitiikkaa ja toimimaan horisontaalisesti. Kattavasti on ollut mukana eri sektoreiden toimijoita. Kuitenkin on kokemus siitä, että MANE polarisoituu yhden ministeriön alle vahva. Kotipesä on myös vahvuus, mutta systeemisen ajattelun vahvistuminen vaatii vielä aikaa ja se, että jokainen sektori ja toimija veisi kokonaisuutta eteenpäin.

Ministerin puheenjohtajuus on tuonut toimintaan painoarvoa. Tämä on vahvuus, mutta lisää kokemusta yhdestä kotipesästä yhden ministeriön alaisuudessa. Tämä on haaste, kun pyritään laajaan horisontaaliseen yhteistyöhön.

Teemaverkostojen määrän supistaminen on ollut hyväksi. Mutta onko teemoja tarpeen olla viisi? Todettiin, että kaikista tärkeimmäksi katsottuihin teemoihin on panostettava. Onko joku teema niin läpäisevä, että se jo tulee käsitellyksi? Arvioinnin puolelta todettiin, että teemojen tarkastelussa ja käsittelyssä tulee myös resurssit vastaan. Parhaita tuloksia on saavutettu niissä asioissa, joihin on pystytty osoittamaan riittävästi resursseja. Verkostot ovat käytännössä toimineet tiedon tuottajina ja ottaneet asioihin kantaa.

Todettiin, että kansanedustajien rooli on noussut tärkeäksi. Aktiivisuus on tuonut painoarvoa. Kansanedustajia on kuitenkin pyrittävä tavoittamaan vielä laajemmin esimerkiksi Puurobaari –tilaisuuksien ja muun toiminnan ja viestinnän kautta.

MANEn lausuntoja on hyödynnetty laajemmin. On myös olemassa käsitys siitä, että MANE vaikuttaa tehokkaasti kansallisella tasolla, jolla se saavuttaa kohderyhmänsä varsin hyvin. Mutta maakunta ja paikallistason toimijoista valtaosa haastateltavista on eri mieltä. Kuntatoimijoiden keskuudessa tunnettuutta olisi lisättävä.

Arviointiin kuuluu tarkastus MANEn asemasta aluekehittämisessä. Viitekehyksenä on ollut kaupunki-, maaseutu- ja saaristopolitiikan muodostama kokonaisuus. Kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmän jäsenet ja varajäsenet sekä SANKin jäsenet ja sihteeristö on saanut ottaa kantaa seitsemään väitteeseen viisiasteisella portaikolla. Tuloksena on, että nähdään yhteisen koordinaation tarvetta eri politiikkalohkojen välillä. Yhteistyö on lisääntynyt vuosien aikana. Kansallisen maaseutupolitiikan ja saaristopolitiikan yhteistyö toimii erityisesti MANEn suunnalta. Saaristopolitiikan puolelta koetaan resursseihin kohdistuvaa kilpailua enemmän. Maaseutupolitiikan puolelta nähdään kilpailuasetelman selvemmin kaupunkipolitiikan suuntaan.

Toimiminen kahdella alueiden kehittämispoliittisella kentällä näyttäisi vahvistavan maaseutupolitiikan asemaa aluekehittämisessä. Mielenkiintoinen eri politiikkalohkojen välillä on se, että MANE on irrallinen territoriaalisista rakenteista, toisin kuin kaupunki- ja saaristopolitiikan lohkot. Maaseutupolitiikka on avoin, koko maata kattava. Mukaan tuleminen ei kytkeydy alue- tai paikalliskehitykseen erityisten valintakriteereiden perusteella.

Osittain MANE näyttäytyy keskustelukerhona, kun suurin osa maaseudun kehittämisen varoista ovat EU-lähtöisiä, jonka normiohjaus on tunnetusti vahvaa. Informaatio-ohjaus on yksi MANEn vahva toimintatapa, mutta tämä on altis häiriöille. Arvioinnista voidaan todeta, että toimenpiteet kannattaa ketjuttaa, terävöittää ja rakentaa vaikutusväyliä. Yksi mahdollinen toimenpide on parlamentaarisen työryhmän asettaminen, mutta tämä ei ole mahdollinen kaikkiin kysymyksiin liittyen.

Arvioinnista tulevia keskeisiä päätelmiä ovat, että suorat yhteydet poliittisiin päättäjiin on tärkeät ja niitä tulee kehittää ja syventää. Viestinnän rooli on tärkeä ja siinä on aina parantamisen varaa. Resursseja tulee kohdistaa viestintään. Esimerkiksi verkostot saattaisivat hyötyä laajemmasta keskitetystä tuesta. Poikkihallinnollisuus on tärkeää ja nopean reagointikyvyn kehittäminen. Poikkihallinnollisuutta on vahvistettava erityisesti valtionhallinnon sisällä, mitä haastaa perinteiset toimintatavat. Kehittämistä rajaa ajan ja resurssien puute. Ympäristöministeriön ja valtiovarainministeriön vahvempi kytkeytyminen toimintaan on tärkeää. Myös yhteydet moneen maakuntaan on parannettava.

Keskustelussa todettiin, että jokaisella jäsenorganisaatiolla on oma viestintää ja tätä tulisi hyödyntää myös yhteiseen maaseutupoliittiseen viestintään. Jokaisella organisaatiolla on tärkeä viestintärooli maaseutupolitiikassa.

Todettiin, että saaristopolitiikan kanssa on helpompi löytää yhteisiä rajapintoja ja näitä tulee löytää enemmän myös kaupunkipolitiikan kanssa, kuten esimerkiksi ilmastonmuutos ja hyvän ympäristön edistäminen.

Luontevan yhteydenpito maaseutupolitiikan ja maakuntien kanssa puuttuu, tämä nousee myös käynnissä olevassa hankkeessa, jossa tutkitaan maaseutuvaikutusten arviointia. Luontevan yhteydenpidon aikaan saaminen olisi tärkeää, koska on paljon sellaista jota tulisi ottaa huomioon maakuntien liitoissa ja ELY-keskuksissa. Todettiin, että maakuntien MYRIen kautta voisi syntyä tämä yhteys.

Todettiin, että kuntapuolella yhteys syntyy asia ja teema edellä. Paljon on teemoja, jotka yhdistyvät pienkuntien neuvottelukunnan toimintaan. Kuntaliitossa on vahvasti kuntatyypin –

lähestymiskulma. Pienten kuntien verkosto on vahvasti keskusteleva taho, jossa asioita käsitellään, jotka ovat maaseutupoliittisesti tärkeitä.

5. Hankeryhmän kokoonpano 2021

Päätös: Kuultiin esitys ja valtuutettiin MANE sihteeristön kokoamaan hankeryhmä.

Neuvosto kuuli maaseutuylitarkastaja *Antonia Husbergia*, joka esitti hankeryhmän kokoonpanon organisaatiokohtaisesti. Hankeryhmään esitetään edustajia maa- ja metsätalousministeriöstä, työ- ja elinkeinoministeriöstä, maakuntien liitosta (Pohjois-Savon liitto), Suomen yrittäjistä, maaseutututkijoiden yhdistyksestä MUA ry:stä sekä mahdollisesti Nordregiosta, mikäli nimi vahvistuu. Kaikkia nimiä ei ole vielä pystytty vahvistamaan. Tästä syystä esitettiin, että MANE valtuuttaa MANE sihteeristön kokoamaan lopullisen hankeryhmän.

6. Muut asiat

Tiedoksi

- Harvaan asuttujen alueiden parlamentaarinen työryhmä asetettu 8.10.2020 ([linkki](#))

Tulevat tapahtumat

- Kuuleminen koskien Euroopan komission pitkän aikavälin visiota maaseutualueille avattu. Varsinainen kuuleminen auki 30.11. asti.
<https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12525-Long-term-vision-for-rural-areas>
- Maaseutubarometrin kolmannen osan tulokset julkistetaan maaseutupolitiikan päivässä [Suomen.tv](#) -kanavalla to 19.11. klo 09.30 alkaen. Teemana on ympäristö.

Sihteeristön kokoukset syksy 2020

- Marraskuu, ti 24.11. klo 10-13

Päätös: Todettiin ja merkittiin tiedoksi.

7. MANEn syksyn 2020 kokoukset

- Joulukuu, ti 8.12. klo 9-11, etäkokous

Päätös: Todettiin ja merkittiin tiedoksi.

8. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo. 10.44.